

การสนทนากับคุณภาพชีวิตไทย

.....ระพี สาคริก

หากมองสู่การพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตและสังคมไทย จากที่ได้ผ่านพหุมาช้านานพอสมควรจนถึงยุคปัจจุบัน เราก็คงพบกับภาพสะท้อนที่คุ้นหูคุ้นตากันดีว่า ความคิดความเชื่อของคนไทย ซึ่งถือเป็นพื้นฐานและเป็นสิ่งกำหนดทิศทางที่นำไปสู่ความสำเร็จที่แท้จริงในการพัฒนา ยังคงมุ่งเน้นอยู่แต่เพียงว่า จะต้องเร่งการพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้รวดเร็วยิ่งขึ้น

เมื่อมองสู่เกษตรกรรมซึ่งเป็นฐานชีวิต ก็จะพบการแสวงหากันแต่การคิดค้นชุดผสมพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ การปรับปรุงดินและแหล่งน้ำและการใช้ปุ๋ยใช้ยา รวมทั้งการให้อาหารสัตว์เลี้ยง และมีการก้าวร่นไปสู่อุตสาหกรรมซึ่งก็มุ่งเน้นไปยังเทคโนโลยีในการแปรรูปวัตถุดิบ การบรรจุหีบห่อ การเก็บรักษา และการขายได้เงินซึ่งมุ่งวิถีไปสู่ต่างชาติต่างภาษาและต่างถิ่นต่างแดน

ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่โลกกล่าวแล้ว หากมองใกล้ก็คิดว่าจะพบว่า เป็นเพียงเครื่องมือของแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มบุคคล ที่จะใช้แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือกลุ่มพรรคพวกให้ไ้มากยิ่งขึ้น การแสวงหากันที่มีการก้าวร่นเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงยิ่งขึ้นด้วยการหาพันธุ์ที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปก็คิด การคิดว่าจะหาอย่างไรจึงจะให้ผลผลิตสูงขึ้นด้วยการปรับปรุงปุ๋ยก็คิด แท้จริงแล้วก็คือ การก้าวร่นในตนเองได้ผลประโยชน์มากขึ้น เท่านั้นเอง

หากมีการมุ่งเน้นพัฒนาเทคโนโลยีอย่างซาคจริตสำนึกในการ "จักระบบการพัฒนาทรัพยากรมวลชน" ไว้เป็นพื้นฐานรองรับเพื่อให้มีความชอบธรรม แต่ละคนย่อมมีใช้โอกาสในการไ้มาซึ่งเทคโนโลยี เหมือนและก่อนผู้อื่น สร้างระบบที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้ที่ยังน้อยกว่า หรือตามมาจากหลัง

การพัฒนาที่เอาแต่เน้นความสำคัญของเทคโนโลยี จึงสะท้อนภาพให้เห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากภาวะของสังคมที่ขาดการเข้าถึงสังขรณ์ของชีวิตตนเอง. ส่งผลสะท้อนท่าหลายศาสนคิสุขและความเจริญที่แท้จริง ซึ่งดีถือว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานภายในชีวิตประจำวันของแต่ละคน

ถ้าเราพิจารณาได้ถึงพื้นฐานความเป็นจริงของประเทศไทย ก็น่าจะมีการยอมรับกันด้วยความเข้าใจว่า ยังคงเป็นประเทศเกษตรกรรม หากการพัฒนาการเกษตร ไม่ว่าจะ เป็นในด้านการศึกษาหรือการบริหารและการจัดการ ยังคงสภาพที่มีการยึดติดอยู่กับเทคโนโลยีซึ่งเป็นเพียงรูปแบบจากวิทยาศาสตร์ โดยหลงเข้าใจคือวิทยาศาสตร์ที่แท้จริง การพัฒนาการเกษตรก็ย่อมตกอยู่ในสภาพที่เรียกได้ว่า "เข้าไม่ถึงพื้นฐานที่แท้จริงของชีวิตคนไทย" และเป็นช่องว่างที่เปิดให้เป็นโอกาสแก่อัทธิพลจากคนต่างชาติต่างถิ่นเข้ามากำหนดทิศทาง เพื่อผลคอบสนองแก่เขาภายในส่วนลึก

และภาวะที่ไ้กล่าวมาแล้วนี้เอง หากมองจากอีกด้านหนึ่งซึ่งไ้แก่ "สิ่งซึ่งควรเป็นเหตุเป็นผล" และ "มนุษย์ที่เกิมา ควรอยู่อย่างมีความหวัง และควรใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข" บ่ยอมพบว่า "พิษภัยที่ลึกซึ้งของเทคโนโลยี ไ้ทำให้การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชน ไ้ควรมีรากเหง้าลึกซึ้งและหยั่งลงสู่พื้นฐานที่แท้จริง ต้องประสบกับการถูกทำลายไปโดยปริยาย

หลักธรรมคือพื้นฐานของชีวิตมนุษย์และการสหกรณ์

หลักธรรม เป็นหลักความจริงของการดำเนินชีวิต และหลักธรรมคือสิ่งที่ชัดเจนว่า ทุกชีวิต เมื่อมีการ เกิด ก็ย่อมมีการตาย และระหว่างการเกิดการตายก็จำเป็นต้องมีการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน อย่างสัมพันธ์ถึงกันได้ในทุก กรณี บรรยากาศที่มีการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข ก็เป็นสิ่งพึงปรารถนาาร่วมกันในระดับพื้นฐานของทุกชีวิต

ในเมื่อมนุษย์ทุกชีวิตที่ดำรงอยู่ จำเป็นต้องมีความต้องการผลประโยชน์ในค่านิยม การสหกรณ์จึงเป็น หลักการสำคัญในขั้นพื้นฐานของการแสวงหาผลประโยชน์ของแต่ละบุคคล หากการจัดการสหกรณ์ไม่ประสบผล สำเร็จตามเป้าหมายที่แท้จริง ชุมชนที่สูญเสีย ย่อมเปลี่ยนแปลงสภาพไปสู่ความสับสนวุ่นวาย ห่าลายสันติสุข อันเป็นสิ่งพึงปรารถนาด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม ก่อนการมองสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสหกรณ์ ที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรทางการ หรือเป็นรูปธรรมขึ้นมา ซึ่งแท้จริงก็คือ ส่วนปลายหรือส่วนหน้าเอาหลักการมาใช้ประโยชน์ จำเป็นต้องมีการ มองสู่ บรรยากาศทั่วไปของชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสหกรณ์ขั้นพื้นฐานของชีวิตไทยทุกคน ซึ่งเป็นตัวกำหนดความ สำเร็จและความล้มเหลวของสหกรณ์ที่มีการจัดตั้งเป็นทางการอย่างสำคัญ

ทุกวันนี้ เราพบเห็นองค์กรที่ถูกรับเรียกว่าสหกรณ์ปรากฏอยู่ทั่วไป หากพื้นฐานของสังคมไทยยังไม่ปรากฏภาพ ให้เห็นได้ว่า สอดคล้องกันกับหลักสหกรณ์ การมุ่งพัฒนาสหกรณ์ในส่วนที่มีการจัดการโดยตรง ย่อมตกอยู่ในภาวะ ที่เปรียบเสมือน การทำไปเพียงให้ใคร่ชื่อว่า เราได้มีการสหกรณ์ หรือทำไปเพียงวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น แค่มองหาสิ่ง ที่มีสาระและทิศทางการมุ่งไปสู่เป้าหมายที่แท้จริงไม่ได้เลย

การสหกรณ์จะประสบผลสำเร็จได้ ภายใต้อิทธิพลที่แท้จริงของประชาชนแต่ละคนผู้เป็นสมาชิกของสังคม หรือชุมชน จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจจรรยาปฏิบัติ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ภูมูหน้าที่ในการอยู่ร่วมกัน และรู้คุณค่าที่แท้จริงของชีวิตที่ได้รับจากการทำงานเพื่อการไถ่บาปซึ่งการ เรียนรู้ธรรมและการทำหน้าที่ในการรักษาธรรม ให้มีความมั่นคงอยู่ได้ภายในชุมชนที่ตนเองมีส่วนร่วมอย่างหลีกเลี่ยงเสียมิได้

หากมองจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่า การสหกรณ์ไม่น่าจะสะท้อนภาพให้บุคคลผู้สามารถรู้ได้ ถึงแก่นที่แท้จริง เกิดความรู้สึกว่า เป็นเพียงตั้งชื่อขึ้นมา เพื่อลอกเลียนแบบผลสำเร็จรูปจากท้องถิ่นอื่น โดย เริ่มต้นด้วยการบันทึกเป็นหลักฐานไว้บนแผ่นกระดาษ มีการกำหนดระเบียบ กำหนดพิธีการที่เป็นค่านิยมรูปแบบ และ มีการกำหนดให้บุคคลทั้งหลายผู้ประกอบอาชีพในสายเดียวกันมาเข้าร่วมกันไว้แล้วสั่งให้ร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็นการ สั่งในรูปแบบคำสั่งจากผู้ถืออำนาจ หรือในรูปแบบการให้การฝึกอบรม แบบการสอนที่มุ่งจากศูนย์อำนาจลงสู่ ทรัพยากรคนแบบ "ทิศทางเดียว" ซึ่งมีการใช้กลยุทธ์และวิธีการในลักษณะ "การยึดเบียด" ให้คนซึ่งมีความแตก ต่างกันและกันด้วยความคิด มาต้องคิดให้เหมือน ๆ กันให้ได้

มองภาวะพื้นฐานของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน

ไม่ว่าจะมองไปทางไหน ในสังคมไทยแม้ยุคปัจจุบัน คนไทยเป็นจำนวนมาก ยังคงลักษณะความคิดที่ "เป็น เอกเทศ" ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งสวนทิศทางกันกับวิถีทางที่มุ่งสู่หลักการสหกรณ์

ในด้านการศึกษา แม้ว่าจะมีความรู้สึกกันว่า เด็กในระดั้มเล็ก จะได้รับการฝึกอบรมด้วยบรรยากาศการ
เรียนการสอนทางโรงเรียน ที่ทำให้มีการฝึกการแสดงออกใ้อิสระมากขึ้น แต่หากมองให้ลึกถึงหลักชีวิตและ
สังคมที่แท้จริงประการหนึ่งคือ "สังขารมของชีวิตและสังคมจำเป็นต้องมีการสืบทอด" ไม่เพียงการสืบทอดร่าง
กาย หากจำเป็นต้องมีการสืบทอดจิตใจ ความคิดความเชื่อ วัฒนธรรม และกิจการงาน

หากเริ่มค้นการมองจากระดั้มครอบครัว จะพบกับภาพของบุตรหลานที่ไม่สนใจสานต่องานซึ่งพ่อแม่สร้างไว้
ก่อน แต่กลับคิดว่า ตนเองจะต้องคิดเองทำเองตามความพอใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หากใช้ความมีอิสระที่แท้
จริงไม่ หากเป็นความอิสระที่อยู่บนฐานของความเป็นเอกเทศ หรือขาดพื้นฐานความรับผิดชอบ จึงทำให้งานที่
ได้มีการริเริ่มไว้ ซึ่งก็เป็นสิ่งหายากภายในสังคมภาวะเช่นนั้น ต้องพบกับการสูญสิ้นไปในที่สุด เป็นเรื่อง ๆ

ในด้านการบริหารและการจัดการ ก็พบปัญหาหนักเดียวกัน ดังเช่นการกำหนดนโยบายของกลุ่มผู้
บริหารแต่ละระดั้ม ไปจนถึงระดั้มประเทศชาติ เมื่อเปลี่ยนบุคคล นโยบายก็เปลี่ยนแปลงไป หากมองที่คนก็จะ
พบกับพื้นฐานชีวิตและความคิดที่ตกอยู่ในภาวะ "เป็นเอกเทศ" เป็นตัวเหตุสำคัญอีกเช่นกัน

ภาวะความเป็นเอกเทศภายในพื้นฐานจิตใจคนนี่เอง ที่ภาษาพื้นฐานในด้านการสอนธรรมะมักกล่าวกันว่า
"ตัวกูของกู" และกลุ่มบุคคลที่มีจิตใจหนาท้วมตัวกูของกูนี้เอง เมื่อเข้าสู่อำนาจ ก็จะนำความคิดในรูปแบบที่
ตกอยู่ในภาวะดังกล่าว เข้าไปกำหนดวิถีทางในการพัฒนาคนและพัฒนาลักษณะงาน เช่นการนิยมเปิดเวทีให้คน
ซิงคิซิงเก้นซึ่งกันและกัน อย่างไม่คำนึงถึงภาวะพื้นฐานที่อยู่ในระดั้มลึกซึ้งกว่า เพื่อการปรับคูลให้เหมาะสม ว่า
เป็นสิ่งสำคัญเหนือกว่า จึงทำให้คนผู้อยู่ท่ามกลางภาวะแวดล้อมเช่นนั้น ยิ่งมีการแก่งแย่งซิงคิกันมากยิ่งขึ้น

เสมือนการติดอาวุธ ที่เป็นเทคโนโลยี ให้แก่ตัวบุคคล ทรัพย์สินยังรากฐาน ตัวกูของกู เข้าไปร่วมกันไว้
ขอให้คิดดูเถิดว่า ลักษณะบุคคลประเภทที่นิยมว่าเป็นคนเก่งนั้น แท้จริงแล้วคือบุคคลที่จะไปก่อให้เกิดอะไรขึ้น
แก่สังคมซึ่งออกทุนรอนให้คนเหล่านี้ เติบโตขึ้นมาด้วยโอกาสและอำนาจ

เทคโนโลยีที่เป็นผลผลิตโคยมมนุษย์เป็นตัวสร้างปัญหาสำคัญ

เรามักได้ยินกระแสที่ตอกย้ำอยู่เสมอ ปรากฏออกมาจากการพูดการเขียนของบุคคลในกลุ่มนิยมอำนาจวัตถุ
อย่างเชื่อมั่นว่า การพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมนั้น หากใช้วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานและ
เป็นแกนนำ จะส่งผลให้สังคมเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป แล้วยังมีการเชื่อมโยงความรู้สึกไปผูกพันไว้กับรูปแบบ
ที่ปรากฏในต่างถิ่นต่างแดนอีก โดยที่คิดว่า หากไม่เร่งก้าวไปตามที่มองเห็น เกรงว่าจะติดตามเขาไม่ทัน

ซึ่งหากรู้ได้เท่าทัน และมองจากคนที่เห็นเขา น่าจะรู้สึกยินดีที่เรา มีความเหนียวแน่นในการติดตามเขา
ไป แสดงว่า สิ่งที่เขาส่งมาครอบงำมันสามารถถูกยึดเอาไว้ด้วยอิทธิพลเป็นผลสำเร็จ หากจะใ้หมั่นใจยิ่งขึ้น
ก็ต้องส่งโครงการมาช่วย เพื่อเป็นหลักประกันแน่นอนหน้ายิ่งขึ้นว่า เราจะไม่คลายความคิดที่จะตามเขาไปเพื่อเขา
จะไ้ที่อยู่ในฐานะเหนือเราไ้ค้อย่างมั่นคงถาวร

ซึ่งความจริงแล้ว วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานและเป็นแกนนำที่แท้จริงของความเจริญ แต่สิ่งซึ่งกลุ่มคนดัง

กล่าวเข้าใจว่าเป็นวิทยาศาสตร์ แต่ยังมีใช้โอกาสเผยแพร่ความคิดความเข้าใจบนฐานของคนออกไปสู่กลุ่มคนที่
ยังเข่าวรัยกว่า ให้หลงเชื่อตามอีกด้วย นั่นคือเทคโนโลยีซึ่งเป็นผลจากการศึกษาการประดิษฐ์ขึ้นมาโดยใช้หลัก
การวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือ เพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ที่ตนเองและคนในกลุ่มเดียวกันเท่านั้น ซึ่ง
ภาวะการถูกครอบงำโดยอิทธิพลของเทคโนโลยีนี้เอง ที่ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถมองเห็นแก่นแท้ของชีวิตคน
เองและพื้นฐานที่แท้จริงของชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกและมีส่วนร่วมในการพัฒนา

วิทยาศาสตร์คือหลักความจริง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือหลักธรรม และการที่ภาวะอิทธิพลจากเทคโนโลยีเข้า
มาบดบัง ทำให้ไม่สามารถมองเห็นวิทยาศาสตร์ที่แท้จริง ก็คือการมองไม่เห็นหลักธรรมที่ผสมกลมกลืนอยู่ในชีวิต
ประจำวัน

นอกจากภาวะครอบงำโดยเทคโนโลยี จะทำลายภูมิปัญญาและความคิดริเริ่มของทรัพยากรบุคคล แทนที่
ชีวิตอันมีคุณค่าเหล่านี้ จะมีอิสระในการคิด สามารถสร้างความหลากหลายของช่องทางทำมาหากินและลดอัตรา
การแย่งชิงกันเอง การถูกครอบงำโดยเทคโนโลยี ยังเป็นต้นเหตุแห่ง"การศึกษาระงับอะไรก็มีการศึกษา
ระงับตามกันไป" ทำให้เกิดการแย่งชิงกันเองบนแนวทางที่ถูกจำกัดไว้ด้วยความคิดตนเอง

คงจะพบกับภาพเหล่านี้ได้ในชีวิตประจำวันของสังคมไทย ในคำกล่าวของ "เมื่อมีการปลุกอะไรที่คน
หนึ่งเห็นว่าดี ก็จะมีคนอื่น ๆ นิยมปลุกตามกัน" ก็มิใช่เรื่องแปลก "หากใครคนใดริเริ่มทำอะไรขึ้นมาแล้ว คนเอง
คิดว่าดี ก็จะไปบดบังไว้เป็นความลับ หรือไม่มีการวางแผนด้วยแนวความคิดที่กลับกันกับหลักการพัฒนา เพราะคน
เองคิดว่า ประเทียคนอื่น ๆ จะมาปลุกแข่งกับตน ทำให้ตนเองต้องสูญเสียผลประโยชน์เฉพาะหน้าไป"

ชุมชนที่มีบุคคลลักษณะดังกล่าว จึงไม่สามารถพัฒนาตนเองให้มีความสำเร็จในการรวมตัวกันไ้บนพื้นฐานที่
ดีซึ่งแท้จริง แต่แปรสภาพไปเป็นชุมชนที่นิยมซื้อหาเทคโนโลยีซึ่งเป็นรูปวัตถุ ที่มีฐานการศึกษาเพื่อการผลิตอยู่ใน
ท้องถิ่นและกระแสวัฒนธรรมจากที่อื่น มาใช้ประโยชน์อย่างมุ่งแข่งขันกันเอง และนำมากำหนดวิธีการใช้ประ
โยชน์ที่ ทำให้คนในชุมชนหรือในชาติเดียวกัน เพิ่มพูนพลังยึดติด ก่อให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งแย่งชิงกันเอง บน
ภาวะ"ตัวใครตัวมัน" ทำให้ชุมชนที่แต่ละคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ตกเป็นทาสผลประโยชน์ต่างชาติโดยไม่รู้ตัว
เราควรจะปฏิรูพื้นฐานที่แท้จริงของสหกรณ์กลับมาได้อย่างไร

หากมองสู่หลักความจริงของชีวิตคนและการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน จากปัญหาพื้นฐานที่กล่าวมาแล้ว คง
พอที่จะสะท้อนภาพให้เห็นถึงปัญหาได้ชัดเจน เราจึงน่าจะมุ่งทิศทางและประเด็นในการแก้ปัญหาโดย "หวนกลับ
มาปลดปล่อยจิตใจประชาชนออกจากอิทธิพลที่สร้างภาวะครอบงำโดยรูปวัตถุซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่คนต่างถิ่นนำเข้า
มาแฝงไว้สำหรับใช้เป็นช่องทางหาผลประโยชน์ และ"คน" ผู้ตกเป็นเหยื่อก่อน ก็คือผู้ที่มีโอกาสเข้าสู่ระบบการ
ศึกษาและการอาชีพไปก่อน แล้วตนเองก็กลายเป็นสื่อผลประโยชน์ไปโดยไม่รู้เท่าทัน

อย่างไรก็ตาม ก็หาใช่ทุกคนจะตกเป็นเหยื่อของสิ่งดังกล่าวไปเสียหมดไม่ เนื่องจากยังมีหลักการพื้นฐาน
ของชีวิตคนที่ดีไว้ว่า "ภาวะคนเราแต่ละบุคคลนั้นไม่เหมือนกัน" ผู้ที่มีรากเหง้าที่แท้จริง ดีซึ่งและมั่นคงแข็งแรง
ทำให้สามารถรู้ได้เท่าทันด้วยตนเอง ก็ยังมีอยู่ หากไม่ค้ำจุนว่าจะมีมากมีน้อย แต่ขอให้มีของจริง แต่ให้มีโอกาส

แสดงออกเพื่อการต่อสู้ บนฐานความรู้สึกร่วมกันของตนเองอย่างอิสระ ด้วยจิตสำนึกที่รับผิดชอบ ท่ามกลางเวที สังคมที่มีผู้คนหลากหลายด้วยความคิด เพื่อหวังการพัฒนาการรวมกลุ่มขึ้นมาจากจิตสำนึกของแต่ละคน

แนวทางที่ไถ่ถามมาแล้ว น่าจะเป็นความหวังของการเจริญเติบโตของการรวมกลุ่มจากรากเหง้าที่แท้ จริง ทำให้แต่ละคนที่เป็นสมาชิก มีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของกลุ่ม และลึกซึ้งยิ่งกว่านั้นก็คือ ของ ส่วนรวม ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญ

แนวทางสำคัญในการส่งเสริมสหกรณ์ หากหวังผลสำเร็จอย่างถึงรากฐาน น่าจะถือว่าเป็น เรื่องที่มีความ สำคัญลึกซึ้ง และถือว่าทุกคนในชุมชนต่างก็มีส่วนร่วมรับผิดชอบในความสำเร็หรือความล้มเหลวอย่างปฏิเสธ เสียมิได้ แต่ละคนมุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้ถึงเป้าหมายที่แท้จริง จำเป็นต้องมี "จิตสำนึกในการต่อสู้กับอิทธิพล จากอุปถัมภ์อย่างมองได้ถึงขั้นเหตุ" ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบใด "ด้วยอุดมการณ์"

ทราบในที่ ระบบรองรับชีวิตคนในชุมชนไทย ยังมีการยึดติดอยู่กับตำแหน่ง อยู่กับอำนาจ อยู่กับศึกษา และอยู่กับความสุขหรือภาวะอันเป็นเพียงส่วนผิว แม้ภายในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสหกรณ์เอง ทราบนั้น ย่อมสะท้อนให้ผู้รู้เท่าทัน รู้ได้เห็นได้ถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงที่แฝงอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ที่ส่วนลึก หากันกับแนวทางการส่งเสริมสหกรณ์ที่แท้จริง

อุปถัมภ์ ล้วนเป็นอนิจจัง เมื่อกาลเวลาย่างผ่านไป ภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่แต่ละคนเคยเห็นเคยหลงอยู่ตรง หน้า ก็เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งหลายที่เป็นเงื่อนไข ทราบโดยบรรยากาศภายในระบบการ ค่าเป็นชีวิตของประชาชนในสังคมไทย ยังตกอยู่ที่อำนาจของภาวะยึดติด ทำให้ปราศจากการรู้เท่าทันต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ภายนอกแต่ละคน สิ่งเหล่านั้นจะแพร่หรืออิทธิพลเข้าครอบงำได้เสมอ

การพัฒนาสหกรณ์ภายใต้บรรยากาศยึดติดดังกล่าว ย่อมทำให้อยู่ในภาวะที่ "มีแต่เปลือกนอก" หรือมีเพียงชื่อ ไว้เป็นเครื่องมือให้มาอ้างได้ว่า "เรามีสหกรณ์" แต่ขาดสาระที่แท้จริงเป็นเนื้อใน ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็น โอกาสให้ผู้ของจนจนยโอกาส ไซ้เป็นเครื่องมือเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน ก็เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ชีวิตไทย ที่ต้องบันร่ายไต่จากชีวิตประจำวันมาใช้จ่ายในการหาทุนบำรุงให้เปลือกคงอยู่ เพื่อสนองตอบอารมณ์ของกลุ่มบุคคล ผู้ "ยึดมั่นถึฉันทันอยู่กับสหกรณ์ในค่านที่ เป็นเพียงรูปแบบ" เท่านั้นเอง

ภาวะที่มุ่งแก้ปัญหาตัวเอง เพื่อให้ได้สหกรณ์ที่แท้จริง

ทุกวันนี้ ภาหสะท้อนที่ปรากฏออกมาให้ผู้สนใจวิเคราะห์ปัญหา สามารถรู้สึกได้ก็คือ องค์กรซึ่งถูกอำนาจ จากค่านที่เป็นทางการหรือก็คือค่านที่เป็นรูปแบบ จักตั้งขึ้นมาและหมิ่นย่นมาให้เห็นขณะที่ประชาชนซึ่งเป็นส่วน พื้นฐานที่แท้จริง ยังไม่ได้รับการยอมรับให้มีโอกาสพัฒนาตนเองและสมัครใจที่จะจักตั้งขึ้น ต้องถูกปล่อยให้ อยู่ใน สภาที่โคกเคี้ยวโดยพฤตินัย โดยที่กลุ่มผู้ถืออำนาจในระดับเหนือ ๆ ขึ้นไป ไม่แสดงความสนใจและรับผิดชอบ อย่างแท้จริง ในการคึกพิจารณาและวิเคราะห์ปัญหาให้ลึกซึ้งและจริงจัง

ส่วนบุคคลทั่วไป ซึ่งมีลักษณะแนวคิดยึดติดอยู่กับค่านที่เป็นทางการ ก็มุ่งแต่จะคิดว่า การแก้ปัญหาเรื่องนี้ อยู่กับความรับผิดชอบขององค์กรทางการ ที่มีคนตั้งชื่อให้เกี่ยวข้องกับสหกรณ์เท่านั้น ซึ่งความจริงแล้ว การ

หลักการสหกรณ์ก็คือสิ่งที่เป็นหลักพื้นฐานของชีวิตประชากรทั่วไป ในการดำเนินชีวิตและประกอบกิจการอย่างผสมกลมกลืนกัน แต่มีองค์กรที่ร่วมกันจัดตั้งขึ้นเป็นทางการ ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการให้บังเกิดประโยชน์ตามแนวคิดพื้นฐาน

องค์กรดังกล่าวจะบรรลุผลตามเจตนารมณ์และเป้าหมายได้ นโยบายที่รองรับจะต้องเปิดกว้าง และให้อิสระแก่สมาชิกที่จะร่วมความคิด และมีการปรับบทบาทของแต่ละคน เพื่อการพัฒนาการกระจายอำนาจให้สามารถนำเอาความคิดจากมุมมองกว้างมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

หากสภาพการณ์ยังคงเป็นปัญหาตึง เช่นที่ได้อธิบายมาแล้ว จากช่วงแรกจนถึงปัจจุบัน ประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ แท้ตกอยู่ในสภาพที่คอยโอกาส คอยหวังสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน คงต้องเข่ารอคอยต่อไป จนกว่าจะถึงเวลาที่ปัญหาต่าง ๆ ถึงจุดทำให้สังคมเข้าถึงภาวะที่เรียกว่า "สูงงั้น" เพื่อหวังให้เหตุการณ์เป็นสิ่งที่นำไปสู่ "การแก้ปัญหาด้วยตัวมันเอง"

และเมื่อถึงขั้นนั้น แม้ว่าจะเป็นการเสี่ยงอยู่บ้าง แต่ก็คงหวังบ้างว่า คุณภาพของชีวิตไทยจะได้รับการยกระดับให้สูงขึ้นไต่บนฐานที่แท้จริง เพื่อให้สอดคล้องกันกับหลักการ ที่แต่ละคนมุ่งหวังกันในขณะนี้ว่า "เราจะร่วมกันพัฒนา เพื่อให้ชีวิตไทยสามารถพัฒนาบนพื้นฐานตนเองได้อย่างจริงจัง!"

ออกให้ที่สมาคมวิถีสันติธรรมวิถีสันติธรรม สหกรณ์ ระดับจังหวัด
ที่สหกรณ์วิถีสันติธรรม สหกรณ์แห่งธานี เมื่อวันศุกร์ที่ 24
มีนาคม 2532 //๑: ส่งให้องค์กรพัฒนา หลานหนึ่ง.